Vanhustyön keskusliitto
CENTRALFÖRBUNDET FÖR DE GAMLAS VÄL RY

Sosiaali- ja terveysvaliokunta
StV@eduskunta.fi

Viite Lausuntopyyntö asiana HE 231/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sosiaalihuoltolain ja ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain muuttamisesta sekä niihin liittyviksi laeiksi

Asia Vanhustyön keskusliitto – Centralförbundet för de gamlas väl ry:n lausunto

Viitaten lausuntopyyntöönne Vanhustyön keskusliitto – Centralförbundet för de gamlas väl ry esittää kunnioittavasti seuraavaa:

Vanhustyön keskusliitto on valtakunnallinen keskusjärjestö, jonka tarkoituksena on edistää vanhusten ja ikääntyneiden ihmisten hyvinvointia ja osallisuutta sekä parantaa heidän elinolojaan ja arjen turvallisuutta. Vanhustyön keskusliitto edistää myös ikääntyvän väestön vanhuuteen varautumista. Vanhustyön keskusliitolla on noin 320 jäsenyhteisöä, jotka toimivat ikääntyneiden ihmisten ja vanhusten hyväksi.

Vanhustyön keskusliitto pitää hyvin tärkeinä esityksen pääasiallisessa sisällössä esitettyjä keskeisiä tavoitteita asiakkaan hoidon ja huolenpidon tarpeisiin vastaavien sosiaalihuoltolain palvelujen kokonaisuuden selkeyttämisestä sekä asumisen välimuotoisten ratkaisujen kehittämisestä.

Ikääntyneiden ihmisten ja vanhusten tulee saada tarvitsemansa palvelut luotettavasti ja oikea-aikaisesti. Riittävien ja räätälöityjen palveluiden saaminen oikea-aikaisesti tukee ikääntyneen henkilön toimintakyvyn ylläpitämistä ja mahdollisuuksia asua kotonaan turvallisesti mahdollisimman pitkään. Tutkimusten mukaan tarpeellisten palvelujen saanti oikea-aikaisesti myös myöhentää tarvetta raskaampiin palveluihin.

Koska vanhuspalvelulain uudistus on jaettu kahteen osaan on uudistuksen vaikutusten kokonaisarviointi haasteellista.

Vanhuspalveluissa, niin ympärivuorokautisten palvelujen osalta kuin kotihoidossakin, alkaa paikoin olla ongelmallista saada osaavaa ja ammattitaitoista henkilöstöä. Vanhustyön keskusliiton mielestä tarvittaisiin pikaisia toimia ja resursseja alalla olevien työntekijöiden työhyvinvoinnin ja jaksamisen tukemiseksi sekä henkilöstön saatavuuden turvaamiseksi. Esimerkiksi toimet hoiva-avustajien lisäämiseksi vanhuspalveluissa sekä työperäisen maahanmuuton edistämiseksi voisivat olla tukena sote-alan henkilöstön saatavuuden turvaamisessa.

Vanhuspalveluiden osalta vaikeus saada osaavaa henkilöstöä vaikeuttaa ikääntyneiden henkilöiden mahdollisuuksia päästä tarpeellisten palveluiden piiriin ja aiheuttanee jonojen lisääntymistä.

Sosiaalihuoltolaki

Kotipalvelua ja kotihoitoa käsittelevien sosiaalipalveluiden tarkempi määrittely säädöksessä on kannatettavaa.

21 b §:n termi ’yhteisöllinen asuminen’ voi aiheuttaa hämmennystä erityisesti ikääntyneille ihmisille ja heidän läheisilleen. Uusi termi voi johdattaa virheelliseen oletukseen siitä, että ko. palvelumuoto edellyttäisi kaikilta asiakkailta yhteisöllistä toimintaa. ’Yhteisöllisen asumisen’ -termin tilalle Vanhustyön keskusliitto ehdottaa vielä vaihtoehtoisten termien pohdintaa, esimerkiksi nykyistä palveluasumisen säilyttämistä.

Ehdotettu ympärivuorokautinen palveluasuminen kuulostaa selkeältä ja ymmärrettävältä nykyiseen tehostettuun palveluasumiseen verrattuna.

46 b §:ssä todetaan, että kotikäyntejä voidaan osittain korvata etäyhteyksin tapahtuvalla yhteydenpidolla. Monissa tapauksissa etäyhteydet ovat toimiva ja nopeammin toteutettavissa oleva vaihtoehto. Etäyhteyksin tapahtuvan kotihoidon tulisi edellyttää asiakkaan nimenomaista suostumusta ja aitoa osaamista etäyhteyksien käyttöön. Toimintakyvyn heikentyessä voi myös kyky käyttää etäyhteyteen tarvittavia laitteita heikentyä.

Vanhustyön keskusliitto pitää erittäin kannatettavana mahdollisuuksia erilaisten palvelumuotojen toteuttamiseen samassa yksikössä. Ikääntyneen ihmisen kannalta on ensiarvoisen tärkeää, ettei hänen tarvitse muuttaa yksiköstä tai asunnosta toiseen sen vuoksi, että palvelutarve muuttuu. Maassamme on jo nyt kertynyt paljon hyviä kokemuksia siitä, miten ikääntynyt ihminen voi muuttaa ikäystävälliseen kotiin varhaisessa vaiheessa ja toimintakyvyn muuttuessa asuminen voi jatkua omassa kodissa, ja palvelut taipuvat kulloisenkin tilanteen mukaisesti. Monimuotoisten asumisratkaisujen kehittäminen ikääntyneille ja ikääntyville ihmisille on tärkeää.

Vanhuspalvelulaki

5 §:ssä mainittu yhteistyövelvoite sekä kuntien että hyvinvointialueiden suunnitelmiin on erittäin tärkeä.

Iäkkäiden henkilöiden sosiaalihuollon pitkäaikaisen laitoshoidon lakkauttaminen siirtymäajan jälkeen on pääsääntöisesti kannatettavaa. Laitoshoidon todetaan olevan toteutettavissa vain lääketieteellisten tai potilasturvallisuuteen liittyvin perustein. Toteutettaessa iäkkäälle henkilölle hoitoa laitoshoitona, tulisi sen aina sisältää myös geriatrista osaamista.

Ehdotettu palvelusuunnitelman sisältöä koskeva täydennys on kannatettava. On myös tärkeää, että palvelusuunnitelmaa laadittaessa annetaan iäkkäälle henkilölle tosiasiallinen mahdollisuus kertoa näkemyksensä ja nämä näkemykset on myös kirjattava suunnitelmaan.

Omatyöntekijää ja omatyöntekijän tehtäviä koskeva lisäys on tärkeä. Monet ikääntyneet henkilöt ja heidän läheisensä ovat haasteellisessa tilanteessa, kun ikääntyneen toimintakykyisyys alkaa heikentyä ja tarve palveluiden saamiseksi alkaa tai lisääntyy. Tarjolla olevista palveluita koskevista vaihtoehdoista ei välttämättä ole vaikeudetta löydettävissä informaatiota. Toimintakykyisyyden heikentyessä ikääntynyt ihminen saattaa hyötyä esimerkiksi kotona asumista mahdollistavista asunnonmuutostöistä. Kansalaisjärjestötoiminta ja vertaistuki

voivat auttaa mm. digitalisaation haasteissa tai yksinäisyyden torjumisessa. Omatyöntekijällä tulisikin olla tarvittaessa laaja-alaista osaamista ja asiantuntemusta neuvontatyötä varten.

Muiden kuin kiireellisten sosiaalipalveluiden osalta ehdotetaan, että päätös toimeenpantava viimeistään kolmessa kuukaudessa asian vireilletulosta ja tähän esitetään joustomahdollisuutta. Palveluiden saamisen viivästyminen voi iäkkäillä henkilöillä johtaa kohtuuttomiin tilanteisiin. Nykyisellään monien iäkkäiden toimintakykyisyys on heikko jo asian vireilletulovaiheessa (eri mittareiden perusteella) ja odotusaikana heidän ei ole turvallista jatkaa itsenäistä asumista ilman tarvitsemaansa apua.

Helsingissä, helmikuun 15 päivänä 2022

Vanhustyön keskusliitto –
Centralförbundet för de gamlas väl ry

Anni Lausvaara	Marjut Vuorela
toiminnanjohtaja	lakimies